

Wrocław, 18 V 2007 r.

Prof. dr hab. Dariusz Doliński
Szkola Wyższa Psychologii Społecznej
w Warszawie
Wydział Zamiejscowy we Wrocławiu

Opinia
dotycząca działalności naukowej
Profesora Józefa Kozieleckiego
sporządzona w związku z procedurą nadania Mu
godności doktora honoris causa
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Jana Pawła II

Pan Profesor Józef Kozielecki, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, jest laureatem nagród Polskiej Akademii Nauk (za monografię o psychologicznej teorii decyzji – 1976), The Japanese Science Foundation (za całokształt prac poświęconych teorii decyzji – 1980) oraz The Jurzykowski Cultural Foundation (za pracę dotyczącą transgresyjnej koncepcji człowieka – 1990), co już samo w sobie pokazuje Jego niekwestionowaną pozycję naukową, nie tylko kraju. W istocie, Profesor należy do najwybitniejszych, najbardziej znanych i docenianych na świecie polskich psychologów. Jest członkiem znaczących towarzystw naukowych, jak np. European Association of Experimental Social Psychology, Society for Judgement and Decision Making, European Society for Cognitive Psychology, oraz autorem wielu wybitnych monografii naukowych i artykułów, publikowanych w najbardziej prestiżowych czasopismach.

Dzieciństwo, przypadające głównie na okres okupacji, profesor Józef Kozielecki, urodzony w roku 1936, spędził na Wileńszczyźnie. Studia psychologiczne ukończył na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie następnie (w roku 1960) rozpoczął działalność naukową i dydaktyczną. Już cztery lata później obronił nowatorską pracę doktorską, dotyczącą problematyki psychologii myślenia. Zainteresowania Józefa Kozieleckiego psychologią umysłu znalazły następnie wyraz w Jego jakże znaczących dla polskiej psychologii monografiach, zatytułowanych *Zagadnienia psychologii myślenia* (1966) oraz *Psychologia procesów przeddecyzyjnych* (1969). W roku wydania drugiej z tych pozycji, po kolokwium habilitacyjnym z zakresu psychologii ogólnej, Profesor objął

stanowisko docenta w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego i stworzył Zespół Badań nad Podejmowaniem Decyzji, którym kierował przez szereg kolejnych lat.

W następnej dekadzie odbył kilka dłuższych staży zagranicznych. Prowadził wykłady i badania m.in. w Stanfordzie i Bloomington (USA), Lejdzie (Holandia), Umea (Szwecja) i Sapporo (Japonia). W roku 1975 ukazała się niezwykle oryginalna monografia Profesora, zatytułowana *Psychologiczna teoria decyzji*. Józef Kozielecki podsumowuje w niej kilkuletnie intensywne badania prowadzone przez Niego bądź samodzielnie, bądź z grupą współpracowników. Szczególnie wiele miejsca poświęca w tej pracy problemowi ryzyka, które przecież niezwykle często jest immanentnie powiązane z samym aktem decyzyjnym. Praca ta spotkała się z niezwykle żywym zainteresowaniem nie tylko psychologów, ale i przedstawicieli nauk pokrewnych, przynosząc Autorowi ogromny i w pełni zasłużony rozgłos. Recepcję tej pracy przez środowiska inne niż psychologiczne ułatwiła – moim skromnym zdaniem – nie tylko sama interdyscyplinarna tematyka książki, ale i interdyscyplinarna otwartość samego profesora, który w swoich analizach niejednokrotnie sięgał po prace reprezentantów innych dziedzin nauki. Przykładem tego może być choćby zainteresowanie, jakie profesor Kozielecki poświęcił badaniom, które prowadzone były przez przedstawicieli wrocławskiej szkoły matematycznej, a które dotyczyły zasad, jakimi kierują się ludzie wypełniający kupony dolnośląskiej gry liczbowej *Liczyrzepka*. Ustalenia poczynione we Wrocławiu przez zespół wybitnego matematyka – profesora Hugona Steinhausa stały się dla profesora Kozieleckiego wspaniałą (a przy tym dowcipną) ilustracją heurystyk i *biasów* w myśleniu probabilistycznym. Owo otwarcie na inne środowiska i dorobek innych nauk (np. filozofii, logiki, biologii, socjologii) będzie potem przez kolejne dekady niezwykle charakterystyczną cechą całej naukowej działalności Józefa Kozieleckiego, znajdując chyba swoje apogeum (przynajmniej na razie) w Jego pracach dotyczących transgresji.

Rok 1977 przyniósł Józefowi Kozieleckiemu tytuł profesora nadzwyczajnego i stanowisko kierownika Zakładu Psychologii Procesów Poznawczych w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego. W roku następnym został prodziekanem Wydziału Psychologii i Pedagogiki tej uczelni. Kilka lat później (w roku 1981) ukazała się kolejna znacząca monografia Józefa Kozieleckiego *Psychologiczna teoria samowiedzy*, w której Autor integruje wiedzę z zakresu psychologii poznawczej z ustaleniami psychologów zajmujących się strukturą „ja”. Z tej właśnie perspektywy opisuje genezę samowiedzy i pełnione przez nią funkcje. Precyzyjnie analizuje rolę, jaką ten szczególnie element wiedzy odgrywa w ukierunkowywaniu ludzkich działań, decyzji i wyborów.

W późniejszych latach środek ciężkości zainteresowań Profesora Józefa Kozieleckiego przesuwają się w kierunku psychologii nieeksperymentalnej. Powstają fascynujące poznawczo książki: *Koncepcja transgresyjna człowieka* (1987), *Transgresja i kultura* (1997), *Psychotransgresjonizm. Nowy kierunek psychologii* (2001) *Społeczeństwo transgresyjne. Szansa i ryzyko* (2004). W pracach tych Autor precyzyjnie analizuje i wyjaśnia mechanizmy motywa-

cyjne, umożliwiające człowiekowi, grupom i całemu społeczeństwu podejmowanie działań wykraczających poza jego (ich) dotychczasowe osiągnięcia. Poprzez wyodrębnienie dwóch autonomicznych rodzajów motywacji (homeostaticznej i heterostatycznej) wyjaśnia, kiedy i dlaczego podmiot (indywidualny bądź zbiorowy) podejmuje działania transgresyjne – twórcze i ekspansywne, kiedy zaś zadowala się tym, co codzienne i rutynowe.

Przez wszystkie lata swojej aktywności zawodowej Profesor pisał też liczne artykuły naukowe, publikując je często w niezwykle prestiżowych pismach, jak *Journal of Economic Psychology*, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *Acta Psychologica* czy *New Ideas in Psychology*.

Profesor Józef Kozielecki to także doskonały dydaktyk. Wiele pokoleń polskich studentów psychologii uczyło się na wstępnych kursach tego przedmiotu z książki *Koncepcje psychologiczne człowieka*. Sam do tego grona należałem i pamiętam, że była to jedna z tych kilku pozycji, które sprawiły, że zafascynowałem się psychologią naukową i sięgnąłem do innych książek psychologicznych. *Koncepcje psychologiczne człowieka* zawdzięczają swą popularność nie tylko nadzwyczaj precyzyjnym opisom podstawowych mechanizmów rządzących ludzkim zachowaniem, dokonywanym z różnych punktów widzenia, ale także lekkości pióra Autora. Profesor Kozielecki potrafi pisać ze swadą i dowcipnie, a przy tym nigdy nie zbliża się nawet do granicy trywialności. Lekkość pióra połączona z oryginalnością myśli sprawiają, że nie może nas już dziwić, że ma On w swoim dorobku także książki, które można zakwalifikować jako eseistykę – np. *Nauka i osobowość* (1979) czy *Człowiek wielowymiarowy* (1996) – lub literaturę piękną, np. *Szczęście po szwedzku* (1974), *Smutek spełnionych baśni* (1979), czy *Ameryka w mroku* (2005). Czytelnicy „Odry”, „Tygodnika Powszechnego” czy „Polityki” znają też świetnie Jego doskonale felietony, artykuły i eseje, w których jawi się jako wnikliwy i wrażliwy obserwator życia społecznego.

Wspólną cechą tak różnych prac Profesora, różnych, bo przecież wspominałem i o pracach naukowych, i o popularno-naukowych, i o esejach, i o literaturze pięknej, jest perfekcjonizm Autora. Józef Kozielecki znany jest powszechnie z wysokich wymagań, jakie zawsze stawiał przede wszystkim sobie, ale także swoim współpracownikom, którzy mieli i mają zaszczyt działać w kierowanych przez Niego zespołach naukowo-badawczych. Wymagania wobec innych zawsze łączy jednak Profesor z ogromnym szacunkiem dla ludzi w ogóle, a ludzi nauki chyba w szczególności. Sam nie miałem okazji i szczęścia pracować pod kierunkiem Józefa Kozieleckiego. Miałem jednak wielokrotnie okazję doświadczać Jego życzliwości i zainteresowania. Czuję się więc tym bardziej zaszczycony, że mogę obiema rękami podpisać się pod ideą nadania przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II godności doktora honorowego Profesorowi Józefowi Kozieleckiemu. W pełni bowiem Myśliciel ten, Badacz i Nauczyciel na godność tę zasłużył.

Prof. dr hab. Dariusz Doliński